

«ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ» В УСНИХ СПОГАДАХ: МІЖ ІСТОРІЄЮ ТА ФОЛЬКЛОРОМ

У статті здійснено спробу аналізу усних оповідей про українсько-польське протистояння на Волині в 1938–1944 роках, записаних та опублікованих Іваном Пущуком. Історична пам'ять – дуже ємкісне й багатовимірне явище, аналіз змісту якого часто ускладнюється термінологічною неоднозначністю, відсутністю методологічної і концептуальної єдності. Проте незаперечним залишається той факт, що це – жива (актуальна) пам'ять про історичне минуле, яка в різних видах, ракурсах, формах, аспектах специфічно зберігає і транслює образи минулого. Автором представлено історичні передумови формування прози про переселення досліджуваного терену, визначено тематичні й сюжетні групи усних наративів, їхню художню специфіку.

Ключові слова: наративи, усні оповіді, усна історія, Волинь.

The submitted article is an attempt to analyze oral stories about the escalation of the Ukrainian-Polish confrontation in Volhynia in 1938–1944, recorded and published by Ivan Pushchuk. Historical memory is a very capacious and multidimensional phenomenon, the analysis of the content of which is often complicated by terminological ambiguity, lack of methodological and conceptual unity. However, it is undeniable fact that this is a living (actual) memory on the historical past, which preserves and transmits specifically the images of the past in various shapes, perspectives, forms, aspects. The authoress presents the historical preconditions for the formation of prose on the resettlement of the studied area, identifies thematic and plot groups of oral narratives, their artistic specificity.

Keywords: narratives, oral stories, oral history, Volhynia.

Українців і поляків у минулому поєднувало багато спільних сторінок історії і не завжди найкращі міжнаціональні вза-

ємини. Тривалий період обидва народи перебували у складі одних і тих самих держав: Першої та Другої Речі Посполитої, Австро-Угорської та Російської імперій. Українці й поляки зазнали жорстокого міжнаціонального протистояння в роки Другої світової війни, випробували на собі складнощі тоталітаризму, кризи розпаду комуністичної системи, пошук нової моделі постколоніального розвитку.

Особливо гостро в суспільній свідомості двох сусідніх держав існували й, на жаль, існують взаємні претензії та звинувачення, пов'язані з протистоянням українців і поляків в роки Другої світової війни, сумнозвісні події акції «Вісла». Оскільки дані історичні факти були відносно недалекокими з точки зору часової віддаленості, а також ще живі свідки та учасники цих подій в обох країнах, то саме цим історичним подіям судилося стати одними з визначальних серед істориків і суспільства загалом у процесі примирення й осмислення історичного минулого обох країн.

У нашому дослідженні зупинимося на подіях, що розгорнулися на західноукраїнських землях за часів останньої світової війни, а саме *Волинських подіях*, які є чи не найбільш дослідженими в польській і українській історіографії. Вітчизняними науковцями, особливо в останнє десятиріччя, нагромаджено суттєвий науковий доробок, присвячений причинам, генезису конфлікту, ролі третіх сторін, обопільним втратам, окресленню недостатньо з'ясованих аспектів цієї наукової теми та перспектив подальших дослідницьких пошуків [8; 11; 10; 9; 12; 6; 2]. У когорті вітчизняних науковців слід виокремити праці Р. Гриньківа, Я. Дашкевича, А. Заярнюка, Я. Ісаєвича, Ю. Киричука, Ю. Сливки, М. Кучерепи, А. Русначенка, В. Трохимовича, М. Швагуляка, Б. Гудя, І. Патриляка, В. В'ятровича, Л. Зашкільняка, О. Удада та інших українських істориків, що мають важливе історіографічне значення, вирізняються новими методологічними підходами, спробою комплексного підходу до

проблеми українсько-польських стосунків і *Волинського протистояння* зокрема.

На прикладі *Волинських подій* помітні методологічні розбіжності між польськими та українським науковцями, які, як стверджує Л. Зашкільняк, зумовлені психологічним тиском на істориків громадськістю. Так, розглядаючи й вивчаючи зазначений історичний період, учені часто змушені виокремлювати *Волинські події* із загального полотна українсько-польської історії періоду Другої світової війни [7]. Такий підхід руйнує цілісну матерію українсько-польських стосунків, оскільки звуження хронологічних рамок до 1943 року, а географічно до Волині, пропускає науковий аналіз подій на Холмщині в 1942 році, у Галичині 1944 року та на Закарпатті в 1945–1947 роках, а відповідно не дає змоги виокремити причини, мотиви, масштаби, наслідки протистояння. Не можна не згадати величезної розбіжності в оцінках кількості жертв, тому якоїсь «узагальненої» статистики, яка б влаштовувала обидві сторони, не існує і сьогодні.

На рівні історичних розвідок виконання цих завдань найкраще вдається усній історії. Цей метод часто використовується в дослідженнях, присвячених історії війн і збройних конфліктів, де, поруч зі зміною тематики внаслідок розширення кола явищ, що вивчаються, стало можливим зіставлення офіційної історії з історіями особистих трагедій. Соціальне значення деяких різновидів усної традиції привело до вироблення надійних механізмів для її передачі з покоління в покоління з мінімумом спотворень.

Зауважимо, для того, щоб вважатися усною традицією, повідомлення повинно передаватися з вуст в уста принаймні в межах одного покоління, натомість письмові записи також можуть стати джерелом усної традиції. Таким чином, можна говорити про те, що інформація може передаватися одночасно писемними та усними джерелами, переходячи з одних в інші.

Своєрідність записаних на плівку усних історичних джерел полягає в тому, що, по-перше, на їхній зміст і форму впливають соціальний контекст і очікування аудиторії, а по-друге, усна розповідь у формі звукозапису має як недоліки, так і переваги. Для його прослуховування потрібно більше часу, ніж для прочитання. За необхідності цитування розповіді в книзі або статті запис потрібно спочатку «розшифрувати». З другого боку, звукозапис є надійнішим свідченням про бесіду з іншою людиною, ніж запис у письмовому вигляді. Він зберігає особливості мови, а разом з нею емоційні та соціальні аспекти й характеристики оповідача (невпевненість, гумор, діалект тощо). На відміну від письмового, усне свідчення не можна відтворити дослівно. Саме ця неоднозначність робить усну розповідь ближчою до людської природи.

Фольклористи також часто працюють зі свідченнями про доволі травматичні для пам'яті події. Тому слід пам'ятати, що фіксуються насамперед ті сюжети, які здатні справляти емоційний вплив на свідомість людини. Варто зазначити, що записування такого важкого (з погляду емоційного сприйняття) матеріалу потребує дуже уважного й чуйного ставлення до оповідача. Оповіді очевидців дають можливість нарешті побачити «життя пліч-о-пліч» українців та поляків, які пережили агресію двох тоталітаризмів, що мали на меті знищити або ослабити бездержавні на той час нації. Слід розуміти, що історичні події, особливо ті, які стосуються «швидкого» ХХ ст., є часто політизованими, ідеологічно забарвленими; їх використовують як засіб маніпуляції та впливу. Ситуація з дослідженням *Волинської трагедії* яскраво демонструє, що усна історія має потенціал як до деміфологізації тоталітарних дискурсів, так і до підпадання під впливи ідеологічних конструкцій (міфів), тим самим реміфологізуючи минуле [16].

У «волинській» темі усні джерела з альтернативних стали основними. Загальне уявлення про перебіг подій учені фор-

мують здебільшого знизу догори, шляхом накопичення інформації про події в окремо взятому населеному пункті. Тож подвірні опитування використовують і в українській, і в польській історіографії [17; 13]. Через низку характеристик, що були виділені в процесі аналізу усної історичної джерел (значна перевага емоційного рівня над когнітивним та конативним щодо волинських подій; існування «паралельних світів» – воєнного та щоденного в контексті усної оповіді) стає зрозумілим, що існує необхідність поєднання мікрорівня і макрорівня. Щодо подій 1943 року на Волині маємо класичний приклад регіональної відмінності пам'ятей на мікрорівні, який завжди вписаний у конкретний макрорівневий контекст. У найзагальнішому вимірі проблема виходить за межі локального вузьконаціонального простору і містить широкий спектр політики відразу кількох держав.

Історична пам'ять особливо яскраво виявляє себе в перехідні періоди розвитку певної спільноти, які пов'язані зі зміною ідеологічних установок, ціннісних орієнтацій, духовних трансформацій тощо. Природно, що в такі періоди для єднання людей правомірно висувуються різноманітні принципи, методи, форми, фактори, одним з яких може виступати й історична пам'ять. Повторимось, що усна історія, або усноїсторичний наратив, може бути об'єктом дослідження різних наук – історії (як джерело інформації), археографії (як різновид документа), етнології (як джерело інформації про матеріальну й духовну культуру), фольклористики (як джерело фольклоротворення), антропології, соціології, етнопсихології тощо, залежно від наукових зацікавлень дослідника. Можна застосовувати різноманітні методи його фіксації, публікації, вивчення, притаманні різним наукам, які будуть змінюватись – однак вона ніколи не втратить своєї актуальності. Другий спосіб конструювання історії на основі усних розповідей, який у сучасній літературі з усної історії прийнято назива-

ти «нарративним» (або «текстуальним») зміщує акцент аналізу з фактографічної інформації, що міститься в інтерв'ю, на вивчення власне оповіді. Специфіка цього способу полягає в дослідженні передусім текстуальних особливостей інтерв'ю: його мови, тематичних і сюжетних характеристик, послідовності й асоціативного ряду викладених подій і епізодів [4; 5].

Вважаємо, що завданням фольклористики в контексті вивчення усної історії є аналіз усних нарративів як зразків народної творчості, їхньої поетики, прагматики, структури оповіді, виявлення світоглядних установок, які впливають на вербалізацію тієї чи іншої історичної події. Саме такими творами вважаємо спогади свідків про перебіг загострення українсько-польського протистояння на Волині в 1938–1944 роках, записані на диктофон істориком із Луцька, кандидатом історичних наук Іваном Пущуком. Дослідник побував у 2342 волинських селах (включаючи Волинську, Рівненську та частину Тернопільської обл.), зібрав понад 7 тис. свідчень людей, понад 1400 записав на магнітофон. На сьогодні ним уже видано 9 книг ¹.

Усна розповідь є найбільш розповсюдженою формою вербальної міжособистісної комунікації. Оповідач може ділитися набутим або запозиченим досвідом зі співрозмовником за допомогою механізмів комунікації. Завдяки своєму неформальному характеру і зв'язку з діалогічним контекстом, усне оповідання поєднує в собі ознаки діалогу і монологу. З одного боку, усна розповідь характеризується більшою протяжністю в порівнянні зі звичайною реплікою в межах діалогічного обміну *«То було в 43-му році. Кажуть сусіди: “Поляки йдуть!” Батько – матері: “Бери дитину, втікай!” Мати бере мене на руки, втікає в ліс. Батько каже: “А я остануся. То ж – знайомі поляки. Не будуть мене зачіпати”.* Як вертається мати зі мною назад, бачить: батька нема. Батькова мати, – слаба лежала, – розказує: *батька поляки забрали й повели. Мати*

йде шукати батька. Взяла ще брата. Знайшла його в корчах. Батько ще при пам'яті був...», а з іншого, ознакою усного оповідання є постійна співучасть слухачів, виражена часто активним втручанням у процес формування наративного тексту: «Що з ними могло трапитися в серпні 43-го року? Що робили тоді ваші сусіди? Усі втікали. Вони – в один бік, ми – в другий. Вони – на Засмики, а ми – сюди на Турійськ. А як пройшов страх, тоді всі разом зібралися – вернулися. І українці, і поляки? Усі разом. І далі жили до виїзду поляків». Оповідач, як правило, розраховує на таку спільну творчість; наявність спеціальних прийомів забезпечують залучення слухача і входять у наративну компетенцію носія мови. Як наслідок, в усних оповідях завжди представлена точка зору оповідача, його оцінка тієї чи іншої ситуації: «То мама заставляла нас, двох сестер, щоб ми гляділи. Шкодуємо, що те дитя в нас не виросло. Ми всі його любили; Було у нас таке, важко дуже було. Але ж було...». Наратив – це об'єктивізований опис раціонального світу, пропущений через особисте, емоційне сприйняття людини, який, урешті-решт, стає розповіддю [1].

Усні розповіді про особисте життя автор повинен створити за короткий час, без тривалих роздумів. Обмеженість розповіді в часі сприяє актуалізації найбільш важливих життєвих подій і досягнень людини [3], тому оповідання виконує функцію самоідентифікації людини, закріплення себе в суспільстві і світі, і орієнтоване саме на співрозмовника. Варто зауважити, що оскільки розповіді про певні події є реакцією носіїв на запит, на прохання розповісти про своє життя, то цей жанр можна назвати «спровокованим», хоча він може виникати й функціонувати в умовах природної невимушеної комунікації під час розказування історії свого життя дітям, онукам, сусідам і т. д.

Непідготовленість мови, як один із найбільш значущих факторів, також виділяє російська дослідниця О. Сиротініна. На думку вченої, саме непідготовленість мови в момент її про-

голошення є поясненням ряду мовних характеристик, притаманних виключно усним текстам [14]. Побудова усного монологу, характерні різкі переходи до нової мікротеми або різке повернення до попередньої тощо: «...до 39-го року в нас у Мирині поляки жили в колонії. За кілометр від села. До школи ми, діти ходили в Кривлин. Вона була на три селі. І в Мирині на колонії була школа – тільки для малолітніх. Там у нас, у школі...». Ці переходи зумовлені психологічними причинами: порушена раніше тема дуже хвилює мовця, або він не задоволений тим, як ця тема була висвітлена ним раніше тощо.

Основна складність при вивченні усних оповідань полягає в тому, що їхня естетична цінність, на перший погляд, – невиразна, непомітна. Ці твори не мають чітко відшліфованої структури, єдиного сюжету, як, скажімо, чарівні казки. Про останні дослідники говорять як про «репертуар, що зупинився»; щодо усних оповідань цього сказати не можемо, адже вони відзначаються високим ступенем рухливості, перебувають у постійній динаміці, піддаються змінам і впливам, зумовленим різними суспільно-історичними ситуаціями, які, власне, і формують тематику та проблематику оповідань.

Відзначимо, що особлива роль у художньому оформленні усного оповідання належить саме його композиції. Сюжетно-композиційну модель усних оповідань вирізняє оповідь від першої особи і значна кількість подій. Епізоди та їх варіанти можуть бути різними, але вони мають причинно-наслідкову послідовність. За характером творення розглянуті оповідання є неприємними, небажаними, епізодичними та систематичними, мимовільними, тобто такими, що виникають завдяки волевим зусиллям. Ці оповіді вражають глибокою емоційною пам'яттю. Це спогади оповідача – безпосереднього учасника явищ або подій, який розкриває їх ізсередини. Більшість розповідних зразків мають саме сюжетний характер, що є традиційною властивістю фольклорної прози. «Народний опові-

дач, – зазначає В. Сокіл, – більше схильний за своєю творчою потенцією до сюжетного оформлення події (чи кількох епізодів), їх образного осмислення» [15].

Варто зауважити, що деякі оповідання мають закономірні зачини й кінцівки. Деякі оповідачі дуже вміло вибудовують свою розповідь – так, що події постають перед слухачами в певній послідовності. Проаналізувавши твори, можемо навести зразки подібних зачинів, наприклад: *«Моя родина складалася з батька, Григорія Федака, мами, шістки діток»; «Я зістав з сестром і братом, бо мама вмерли давніше, тата забили, а решта родини розійшла»; «Я, Собчук Степан Степанович, народився в Козятині, тут живу до цього часу».*

Значна частина оповідань починається з кількісного опису жителів села, до того ж обов'язково майже всі респонденти вказують кількість і національну належність односельців, оскільки на той час це було важливо, іноді також зазначають рівень культурного життя. Наприклад: *«Дев'ять хат було. Дві польські сім'ї були, одна – жінка з Мадярищини, а чоловік – українець. Решта всі українці», «Жили. Дві сім'ї. В Діброві. Їх було дві – Стара і Нова Діброва. Там жили і українці. Чотири сім'ї в Старій, чотири – в Новій. Решта – поляки», «Разом з українцями жили 2 сім'ї поляків, у т.ч. коваля Вронєка, і сім'я єврея».*

У більшості оповідань наведено перелік імен, прізвиськ людей, назв місцевостей тощо. Можемо дійти висновку, що така потреба в оповідачів виникає у зв'язку зі значною кількістю загиблих людей, і пам'ять про них, на думку оповідачів, можна зберегти лише таким чином. Деякі оповідання починаються з того, що респондент відразу повідомляє про час і місце дії, знайомить із героями. Наприклад: *«В 43-му році трапилася біда для нашої сім'ї. Шуцмани-поляки забрали з дому батька і брата. Батька було звати Миколайко Марко Іванович, брата – Володя», «Поляком був власник маєтку. Помер у 1935 році».*

Внук із Варшави приїжджав зрідка. Управителем продовжував залишатися самотній поляк Маліновський».

Ця фактографічність є своєрідною ознакою народних розповідей про переселення 1947 року й об'єктивно впливає з тогочасних суспільно-політичних реалій. Привертає увагу постійне оперування категорією «ми», злиття власного досвіду з множинним досвідом інших людей: «нас гнали», «ми їхали», «нас виганяли», «ми жили», «ми працювали» та ін. Тобто в цьому випадку для того, щоб стати предметом оповідання, досвід піддається узагальненню, а не індивідуалізації.

Отож, можемо дійти висновку, що наративи про переселення 1947 року є фрагментарними, динамічними, схематичними, створюють той ґрунт, на якому виникають поетичне сприймання і відтворення. За мотивами і образами вони складають одну цілість із народною документальною прозою і є вагомою складовою загальноукраїнського фольклорного процесу ХХ ст. з чітко виявленими історичними рисами.

ПРИМІТКА

¹ Пушук І. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Ківерцівський район. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. 312 с.; Пушук І. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Луцький район та місто Луцьк. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. 444 с.; Пушук І. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Горохівський район. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. 304 с.; Пушук І. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Турійський район. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. 324 с.; Пушук І. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Рожищенський і Маневицький райони. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. 382 с.; Пушук І. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Іваничівський і Локачинський райони. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. 312 с.; Пушук І. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині

1938–1944 років. Любомльський і Шацький райони. Луцьк : Твердиня, 2011. 420 с.; Пуцук І. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Камінь-Каширський, Любешівський, Ратнівський, Старо-вожівський райони. Луцьк : Твердиня, 2011. 332 с.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бергельсон М. Прагматическая и социокультурная мотивированность языковой формы: дис. ... д-ра филол. наук. Москва, 2005. 404 с.
2. Волинь і Холмщина 1938–1947 роки: польсько-українське протистояння та його відлуння. Дослідження, документи, спогади. Львів, 2003. 813 с.
3. Волошина С. Речевой жанр автобиографического рассказа (на материале диалектной речи). URL : <http://www.philology.ru/linguistics2/voloshina-10.htm>.
4. Воронина Т., Утехин И. Реконструкция смысла в анализе интервью: тематические доминанты и скрытая полемика. URL : <https://www.nemaloknig.net/read-271854/>.
5. Гринченко Г. Принудительный труд в нацистской Германии в устных историях бывших детей-остарбайтеров. *Вторая мировая война в детских «рамках памяти»: сборник статей* / под ред. А. Ю. Рожкова. Краснодар, 2010. С. 103–146.
6. Гудь Б. Українсько-польські конфлікти новітньої доби: етносоціальний аспект. Харків, 2011. 472 с.
7. Зашкільняк Л. Українсько-польські стосунки на Волині і в Галичині в 1939–1944 роках: міжнаціональний конфлікт чи неоголошена війна? *Україна – Європа – Світ. Міжнар. зб. наук. праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2011. Вип. 5. Ч. 2. С. 25.
8. Ільюшин І. Волинська трагедія 1943–1944. Київ, 2003. 313 с.
9. Марущенко О. Сучасна вітчизняна історіографія Волинських подій 1943 року: проблеми і перспективи досліджень. *Сторінки воєнної історії України : зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Смолій.*; НАН України, Інститут історії України. Київ, 2008. Вип. 11. 368 с.
10. Мищак І. Сучасна українська та польська історіографія про Волинську трагедію 1943 року. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13243/27-Mishchak.pdf?sequence=1>.
11. Морозова О. Волинська трагедія у сучасній українській і польській історіографії. *Чорноморський літопис*. 2013. Вип. 7. С. 105–111.

12. Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА : у 2 т. / відп. ред. та упоряд. В. М. В'ятрович. Т. 1. Війна під час війни. 1942–1945. 792 с. ; Т. 2. Війна після війни. 1945–1947. 576 с. Львів : Центр досліджень визвольного руху, 2011.

13. Пушук І. Волинь та Холмщина в 1943–1944 роках: Українські жертви. Львів, 2014. 348 с.

14. Сиротинина О. Специфика устного новостного жанра. ULR : <https://cyberleninka.ru/article/n/spetsifika-ustnogo-novostnogo-zhanra/viewer>.

15. Сокіл В. Оддзвонив голодомор. *Українці про голод 1932–1933. Фольклорні записи Василя Сокола*. Львів, 2003. С. 10.

16. Удод О. Трагічні події на Волині: суспільні рефлексії та історична пам'ять. *Краєзнавство*. 2013. № 3. С. 44.

17. Siemaszko W., Siemaszko E. Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939–1945. Warszawa, 2000.

REFERENCES

1. BERGELSON, Mira. *Pragmatic and Sociocultural Motivations of the Language Form: Doctor of Philology Thesis*. Lomonosov Moscow State University. Moscow, 2005, 404 pp. [in Russian].

2. ISAIEVYCH, Yaroslav, editorial board's chairperson. *Volhynia and Chełm Land in 1938–1947: Polish-Ukrainian Confrontation and Its Echo. Research, Documents, Memoirs*. Lviv: NAS of Ukraine Ivan Krupiakevych Institute of Ukrainian Studies, 2003, 813 pp. [in Ukrainian].

3. VOLOSHINA, Svetlana. The Speech Genre of an Autobiographical Story (After the Material of Dialect Speech). *Bulletin of Tomsk State University. Philology*, 2010, no. 2(10), pp. 5–10 [online]. Available from: <http://www.philology.ru/linguistics2/voloshina-10.htm> [in Russian].

4. VORONINA, Tatiana, Ilya UTEKHIN. Reconstruction of Meaning in Interview Analysis: Thematic Dominants and Hidden Controversy. *Memory and Blockade. Evidences of the Eye-Witnesses and Historical Knowledge of the Society*, 2006, pp. 230–261 [online]. Available from: <https://www.nemaloknig.net/read-271854/> [in Russian].

5. GRINCHENKO, Gelinada. Forced Labour in Nazi Germany in the Oral Stories of Former Children Ostarbeiters. In: Aleksandr ROZHKOVA, ed. *World War II in Children's «Frames of Memory»: Collected Papers*, 2010, pp. 103–146 [in Russian].

6. HUD, Bohdan. *Ukrainian-Polish Conflicts of Modern Times: Ethnosocial Aspect*. Kharkiv: Akta, 2011, 472 pp. [in Ukrainian].
7. ZASHKILNIAK, Leonid. Ukrainian-Polish Relations in Volhynia and Galicia in 1939–1944: International Conflict or Undeclared War? *Ukraine – Europe – World. An International Collection of Scientific Papers. History, International Relations Series*, 2011, iss. 5, part 2, pp. 22–34 [in Ukrainian].
8. ILIUSHYN, Ihor. Volhynian Tragedy of 1943–1944. Kyiv: NAS of Ukraine Institute of History of Ukraine, 2003, 313 pp. [in Ukrainian].
9. MARUSHCHENKO, Oleksandr. Contemporary Ukrainian Historiography of the Volhynian Events of 1943: Problems and Prospects of Research. In: Valerii SMOLII, ed.-in-chief. *Pages of War History of Ukraine: Collected Scientific Papers*. NAS of Ukraine, Institute of History of Ukraine. Kyiv, 2008, iss. 11, 368 pp. [in Ukrainian].
10. MYSHCHAK, Ivan. Contemporary Ukrainian and Polish Historiographies on the Volhynian Tragedy of 1943. *Historiographic Studies in Ukraine*, 2008, no. 18, pp. 456–464 [online]. Available from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13243/27-Mishchak.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
11. MOROZOVA, Olha. Volhynian Tragedy in Modern Ukrainian and Polish Historiographies. *Black Sea Chronicle*, 2013, no. 7, pp. 105–111 [in Ukrainian].
12. VIATROVYCH, Volodymyr, ed., compiler. *Polish-Ukrainian Relations in 1942–1947 in the Documents of the OUN and UIA: In Two Volumes*. Lviv: Centre of Research of Liberation Movement, 2011. Vol. 1. War during War. 1942–1945. 792 pp. Vol. 2. War after War. 1945–1947. 576 pp. [in Ukrainian].
13. PUSHCHUK, Ivan. *Volhynia and Chełm Land in 1943–1944: Ukrainian Victims*. Lviv: NAS of Ukraine Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies, 2014, 348 pp. [in Ukrainian].
14. SIROTININA, Olga. Specific Character of Oral News Genre. *Genres of Speech*, 2017, no. 2 (16), pp. 216–219. DOI: 10.18500/2311-0740-2017-2-16-216-219 [online]. Available from: <https://cyberleninka.ru/article/n/spetsifikaustnogo-novostnogo-zhanra/viewer> [in Russian].
15. SOKIL, Vasyl. Holodomor has Rung out. *Ukrainians on Famine of 1932–1933. Folklore Records of Vasyl Sokil*. Lviv: NAS of Ukraine Institute of Ethnology, 2003, pp. 5–18 [in Ukrainian].
16. UDOD, Oleksandr. Tragic Events in Volhynia: Social Reflections and Historical Memory. *Local History*, 2013, no. 3, pp. 42–45 [in Ukrainian].
17. SIEMASZKO, Władysław, Ewa SIEMASZKO. *Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939–1945 [Genocide Perpetrated by Ukrainian Nationalists on the Polish Population of Volhynia in 1939–1945]*. Warsaw: von Borowiecky Publishers, 2000 [in Polish].

SUMMARY

Ukrainians and Poles have been united in the past by many common pages of history and not always the best interethnic relations. For a long time both nations have formed a part of the same states: the First and Second Commonwealth, the Austro-Hungarian and Russian empires.

Particularly acute in the public consciousness of the two neighbour states were, and unfortunately continue to be, mutual claims and accusations related to the confrontation between Ukrainians and Poles during World War II, the infamous events of the Vistula. As these historical facts are relatively close in terms of time, as well as living witnesses and participants in these events in both countries, these historical events are destined to become one of the decisive among historians and society as a whole in reconciling and understanding the historical past of both countries.

In this study we will focus on the events that unfolded in Western Ukraine during the last World War, namely the Volhynian events, which are perhaps the most studied in Polish and Ukrainian historiographies. Ukrainian scientists, especially in the last decade, have accumulated significant scientific work on the causes, genesis of the conflict, the role of third parties, mutual losses, outlining unclear aspects of this scientific topic and prospects for further research.

At the level of historical intelligence, oral history is the best at performing these tasks. This method is often used in research on the history of wars and armed conflicts, where, along with the change of subject due to the expansion of the studied phenomena, it becomes possible to compare official history with the stories of personal tragedies. The social significance of some varieties of oral tradition has led to the development of reliable mechanisms for its transmission from generation to generation with minimal distortion.

It should be noted that an oral tradition is considered in order; the message must be passed from mouth to mouth within at least one generation, while written records can also be a source of oral tradition. Thus, we can say that information can be transmitted simultaneously by written and oral sources, passing from one to another.

The peculiarity of oral historical sources recorded on film is that, firstly, their content and form are influenced by the social context and expectations of the audience, and secondly, oral narrative in the form of sound recording has both disadvantages and advantages. It takes more time to

listen to it than to read it. If it is necessary to quote a story in a book or article, the record must first be «deciphered». On the other hand, a sound recording is more reliable evidence of a conversation with another person than a written recording. It preserves the peculiarities of language as well as the emotional and social aspects and characteristics of the narrator (uncertainty, humour, dialect, etc.). Unlike written testimony, oral evidences cannot be reproduced verbatim.

Folklorists also often work with the evidence of rather traumatic events. Therefore, it should be remembered that the first recorded are those plots that can have an emotional impact on human consciousness. It is worth noting that recording such difficult emotionally sensitive material requires a very attentive and sensitive attitude to the narrator. Eyewitness accounts provide an opportunity to see finally the «life side by side» of Ukrainians and Poles who have survived the aggression of two totalitarianisms aimed at destroying or weakening the then stateless nations. It should be understood that historical events, especially those related to the «fast» twentieth century, are often politicized, coloured ideologically, and used as a means of manipulation and influence. The situation with the study of the Volhynian tragedy demonstrates clearly that oral history has the potential to demythologize totalitarian discourses, as well as to fall under the influence of ideological constructions (myths), thereby re-mythologizing the past.

Keywords: narratives, oral stories, oral history, Volhynia.